

Міністерство освіти і науки України
Херсонський державний університет
Кафедра історії та теорії національного і
міжнародного права

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувачка кафедри історії
та теорії національного і
міжнародного права
Надія ЗАДОРЖНЯ

«09» вересня 2019 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Державне будівництво та самоврядування в Україні. Муніципальне право

спеціальність 081 Право
ступень вищої освіти бакалавр

Історико-юридичний факультет

2019 – 2020 навчальний рік

Робоча програма з курсу «Державне будівництво та самоврядування в Україні. Муніципальне право» для студентів 1 курсу історико-юридичного факультету за спеціальністю 081 Право.

Розробник:

Задорожня Надія Олександрівна, кандидатка філософських наук, доцентка

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри історії та теорії національного і міжнародного права

Протокол від «09» вересня 2019 року №2

Завідувачка кафедри історії та теорії національного і міжнародного права

Надія ЗАДОРЖНЯ

(підпис)

(прізвище та ініціали)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, ступень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4,5	Галузь знань <u>08 Право</u> (шифр і назва)	<u>Обов'язковий компонент</u> (за вибором)	
Змістових модулів – 2	Спеціальність: <u>081 Право</u>	Рік підготовки	
Загальна кількість годин – 135		1-й	1-й
		Семестр	
		1,2-й	1,2-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2/2 самостійної роботи студента – 2,0/1,5	Ступень вищої освіти: <u>бакалавр</u>	Лекції	
		34 год.	6 год.
		Практичні, семінарські	
		34 год.	4 год.
		Лабораторні	
		год.	год.
		Самостійна робота	
		67 год.	125 год.
		Вид контролю:	
		<u>диф.залік,</u> <u>диф.залік</u>	<u>диф.залік,</u> <u>диф.залік</u>

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 1/1,0

для заочної форми навчання – 1/12,5

2. Програма навчальної дисципліни.

Мета курсу:

Навчальна дисципліна передбачає вивчення основних положень науки державного будівництва та місцевого самоврядування України та муніципального права України, законодавства про організацію та діяльність органів публічної влади в Україні, систему органів публічної влади, завдання, принципи, форми та методи їх діяльності.

Завдання курсу:

Теоретичні

- дати студентам знання про предмет, методи, систему і джерела науки державного будівництва та місцевого самоврядування, муніципального права України; про поняття, види (форми) публічної влади, їх особливості; про правовий статус, завдання, принципи, структуру, форми та методи діяльності органів публічної влади;
- ознайомити з функціями, компетенцією, повноваженнями органів публічної влади – Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України, інших органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, а також із порядком їх організації та здійснення діяльності.

Практичні

- тлумачити та застосовувати діюче законодавство під час розв'язання правових ситуацій;
- аналізувати особливості та тенденції державно-правових явищ.
- орієнтуватися та використовувати на практиці нормативно - правові документи у різних галузях права;
- аналізувати тенденції юридичної практики та оцінювати їх з точки зору відповідності закону.

Програмні компетентності:

ЗК:

- здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
- здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми.

СК:

- здатність застосовувати знання з основ теорії та філософії права, знання і розуміння структури правничої професії та її ролі у суспільстві
- здатність застосовувати знання завдань, принципів і доктрин національного права, а також змісту правових інститутів, щонайменше з таких галузей права, як: конституційне право, адміністративне право і адміністративне процесуальне право, цивільне і цивільне процесуальне право, кримінальне і кримінальне процесуальне право.
- знання і розуміння особливостей реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права.
- здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.

Програмні результати навчання.

- здійснювати аналіз суспільних процесів у контексті аналізованої проблеми і демонструвати власне бачення шляхів її розв'язання.
- використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин.
- вільно спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово, правильно вживаючи правничу термінологію.

- пояснювати характер певних подій та процесів з розумінням професійного та суспільного контексту.
- працювати в групі, формуючи власний внесок у виконання завдань групи.
- пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів.
- застосовувати набуті знання у різних правових ситуаціях, виокремлювати юридично значущі факти і формувати обґрунтовані правові висновки.

Міждисциплінарні зв'язки:

Вивчення курсу «Державне будівництво та самоврядування в Україні.

Муніципальне право» передбачає зв'язок з такими дисциплінами як теорія держави і права, конституційне право України, адміністративне право.

3. Програма навчальної дисципліни.

Змістовий модуль 1. ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА НАУКИ ДЕРЖАВНОГО БУДІВНИЦТВА ТА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ УКРАЇНИ. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Тема 1. Державне будівництво та місцеве самоврядування України як юридична наука.

Поняття, предмет методи науки державного будівництва та місцевого самоврядування. Джерела науки державного будівництва та місцевого самоврядування. Система науки державного будівництва та місцевого самоврядування. Місце та роль науки державного будівництва та місцевого самоврядування в системі суспільно-юридичних наук. Поняття, система і завдання державного будівництва та місцевого самоврядування як навчальної дисципліни.

Тема 2. Основні засади організації та діяльності органів публічної влади в Україні.

Поняття, види та ознаки публічної влади. Особливості державної влади. Особливості влади місцевого самоврядування. Поняття, види, ознаки органів публічної влади. Органи державної влади: поняття, ознаки, види. Органи місцевого самоврядування: поняття, ознаки, види. Система органів публічної влади в Україні. Основні принципи організації та діяльності органів публічної влади. Функції та компетенція органів публічної влади. Форми та методи діяльності органів публічної влади.

Тема 3. Основи діяльності органів публічної влади в Україні.

Правова основа діяльності органів публічної влади. Адміністративно-територіальний устрій та територіальна основи діяльності органів публічної влади. Матеріально-фінансова основа діяльності органів публічної влади.

Тема 4. Організація роботи Верховної Ради України.

Правовий статус Верховної Ради України. Місце та роль Верховної Ради в системі органів державної влади. Завдання, принципи та основи діяльності Верховної Ради України. Структура Верховної Ради України. Функції та компетенція Верховної Ради України. Форми та методи діяльності Верховної Ради України. Відповідальність Верховної Ради України. Організація та проведення виборів народних депутатів до Верховної Ради України. Правовий статус народного депутата України. Форми та методи діяльності народних депутатів України. Відповідальність народних депутатів України.

Змістовий модуль 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ ТА КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ, ІНШИХ ОРГАНІВ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ. МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ.

Тема 5. Організація роботи Президента України.

Президент України в системі органів державної влади, основи його правового статусу та функціонування. Завдання, принципи та основи діяльності Президента України. Гарантії діяльності Президента України. Організація та проведення виборів Президента України. Правовий статус Президента України. Відповідальність Президента України.

Здійснення процедури імпічменту Президента України. Функції та компетенція Президента України. Форми та методи діяльності Президента України. Представництво держави Президентом України. Нормотворча діяльність Президента України. Установча діяльність Президента України. Участь Президента України у здійсненні контролюючих та інших повноважень. Апарат Президента України: структура, організація його роботи. Адміністрація Президента України: завдання, функції, структура, основні напрями діяльності. Рада Національної безпеки і оборони України: завдання, функції, структура, основні напрями діяльності.

Тема 6. Організація роботи Кабінету Міністрів України, інших органів виконавчої влади.

Кабінет Міністрів України в системі органів державної влади, основи його правового статусу та функціонування. Завдання, принципи та основи діяльності Кабінету Міністрів України. Структура Кабінету Міністрів України. Функції та компетенція Кабінету Міністрів України. Форми та методи діяльності Кабінету Міністрів України. Міністерства та інші центральні органи виконавчої влади, основи їх правового статусу та функціонування.

Структура міністерств та інших центральних органів виконавчої влади. Форми та методи діяльності міністерств та інших центральних органів виконавчої влади. Місцеві державні адміністрації, основи їх правового статусу та функціонування. Види та структура місцевих державних адміністрацій. Форми та методи діяльності місцевих державних адміністрацій.

Тема 7. Муніципальне право як галузь національного права України.

Муніципальне право України: поняття, предмет та методи правового регулювання. Принципи муніципального права України. Система муніципального права України. Джерела муніципального права України. Місцеве самоврядування: поняття, зміст, гарантії. Принципи, завдання та функції місцевого самоврядування. Система місцевого самоврядування в Україні.

Тема 8. Територіальна громада як суб'єкт місцевого самоврядування.

Територіальна громада як первинний суб'єкт місцевого самоврядування: поняття, ознаки, основи правового статусу. Форми реалізації місцевого самоврядування. Місцеві вибори та місцеві референдуми. Загальні збори. Громадські слухання.

Тема 9. Органи та посадові особи місцевого самоврядування.

Представницькі та інші органи місцевого самоврядування, їх взаємозв'язок з територіальними громадами. Сільські, селищні, міські голови, основи їх правового статусу та функціонування. Органи самоорганізації населення: основи їх правового статусу та функціонування.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		лк	пр	лаб	інд	с.р		лк	пр	лаб	інд	с.р
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Загальна частина науки державного будівництва та місцевого самоврядування України. Організація та діяльність Верховної Ради України												
Тема 1. Державне будівництво та місцеве самоврядування України як юридична наука	10	2	2	-	-	6	10	-	-	-	-	10
Тема 2. Основні засади організації та діяльності органів публічної влади в Україні	10	2	2	-	-	6	10	1	-	-	-	9
Тема 3. Основи діяльності органів публічної влади в Україні	10	2	2	-	-	6	10	-	2	-	-	8
Тема 4. Організація роботи Верховної Ради України	30	10	10	-	-	10	30	1		-	-	29
Разом за змістовим модулем 1	60	16	16	-	-	28	60	2	2	-	-	56
Змістовий модуль 2. Організація та діяльність Президента України та Кабінету Міністрів України, інших органів виконавчої влади. Муніципальне право України												
Тема 5. Організація роботи Президента України	16	4	4			8	16	1	1	-	-	14
Тема 6. Організація роботи Кабінету Міністрів України, інших органів виконавчої влади	20	4	4			10	20	1		-	-	19
Тема 7. Муніципальне право як галузь національного права України	12	2	4	-	-	6	12	1		-	-	11
Тема 8. Територіальна громада як суб'єкт місцевого самоврядування	16	4	4	-	-	8	16	-	1	-	-	15
Тема 9. Органи та посадові особи місцевого самоврядування	11	4	2	-	-	5	11	1	-	-	-	10
Разом за змістовим модулем 2	75	18	18	-	-	39	75	4	2	-	-	69
Усього годин:	135	34	34	-	-	65	135	6	4	-	-	125

5. Змістові модулі навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА НАУКИ ДЕРЖАВНОГО БУДІВНИЦТВА ТА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ УКРАЇНИ. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

ЛЕКЦІЙНИЙ МОДУЛЬ

- Тема 1. Державне будівництво та місцеве самоврядування України як юридична наука (2 год.)
- Тема 2. Основні засади організації та діяльності органів публічної влади в Україні (2 год.)
- Тема 3. Основи діяльності органів публічної влади в Україні (2 год.)
- Тема 4.** Організація роботи Верховної Ради України (10 год.)

СЕМІНАРСЬКИЙ МОДУЛЬ

- Тема 1. Державне будівництво та місцеве самоврядування України як юридична наука (2 год.)
- Тема 2. Основні засади організації та діяльності органів публічної влади в Україні (2 год.)
- Тема 3. Основи діяльності органів публічної влади в Україні (2 год.)
- Тема 4.** Організація роботи Верховної Ради України (10 год.)

МОДУЛЬ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

- Тема 1. Державне будівництво та місцеве самоврядування України як юридична наука (6 год.)
- Тема 2. Основні засади організації та діяльності органів публічної влади в Україні (6 год.)
- Тема 3. Основи діяльності органів публічної влади в Україні (6 год.)
- Тема 4. Організація роботи Верховної Ради України (10 год.)

Підсумкова тека: диф. залік

Змістовий модуль 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ ТА КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ, ІНШИХ ОРГАНІВ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ. МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ

ЛЕКЦІЙНИЙ МОДУЛЬ

- Тема 5.** Організація роботи Президента України (4 год.)
- Тема 6.** Організація роботи Кабінету Міністрів України, інших органів виконавчої влади (4 год.)
- Тема 7.** Муніципальне право як галузь національного права України (2 год.)
- Тема 8.** Територіальна громада як суб'єкт місцевого самоврядування (4 год.)
- Тема 9.** Органи та посадові особи місцевого самоврядування (4 год.)

СЕМІНАРСЬКИЙ МОДУЛЬ

- Тема 5.** Організація роботи Президента України (4 год.)
- Тема 6.** Організація роботи Кабінету Міністрів України, інших органів виконавчої влади (4 год.)
- Тема 7.** Муніципальне право як галузь національного права України (4 год.)
- Тема 8.** Територіальна громада як суб'єкт місцевого самоврядування (4 год.)
- Тема 9.** Органи та посадові особи місцевого самоврядування (2 год.)

МОДУЛЬ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Тема 5. Організація роботи Президента України (8 год.)

Тема 6. Організація роботи Кабінету Міністрів України, інших органів виконавчої влади (10 год.)

Тема 7. Муніципальне право як галузь національного права України (6 год.)

Тема 8. Територіальна громада як суб'єкт місцевого самоврядування (8 год.)

Тема 9. Органи та посадові особи місцевого самоврядування (5 год.)

Підсумкова тека: диф. залік

ЗАОЧНА ФОРМА НАВЧАННЯ

Змістовий модуль 1. ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА НАУКИ ДЕРЖАВНОГО БУДІВНИЦТВА ТА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ УКРАЇНИ. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

ЛЕКЦІЙНИЙ МОДУЛЬ

Тема 2. Основні засади організації та діяльності органів публічної влади в Україні (1 год.)

Тема 4. Організація роботи Верховної Ради України (1 год.)

СЕМІНАРСЬКИЙ МОДУЛЬ

Тема 3. Основи діяльності органів публічної влади в Україні (2 год.)

МОДУЛЬ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Тема 1. Державне будівництво та місцеве самоврядування України як юридична наука (10 год.)

Тема 2. Основні засади організації та діяльності органів публічної влади в Україні (9 год.)

Тема 3. Основи діяльності органів публічної влади в Україні (8 год.)

Тема 4. Організація роботи Верховної Ради України (29 год.)

Підсумкова тека: диф. залік

Змістовий модуль 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ ТА КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ, ІНШИХ ОРГАНІВ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ. МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ

ЛЕКЦІЙНИЙ МОДУЛЬ

Тема 5. Організація роботи Президента України (1 год.)

Тема 6. Організація роботи Кабінету Міністрів України, інших органів виконавчої влади (1 год.)

Тема 7. Муніципальне право як галузь національного права України (1 год.)

Тема 9. Органи та посадові особи місцевого самоврядування (1 год.)

СЕМІНАРСЬКИЙ МОДУЛЬ

Тема 5. Організація роботи Президента України (1 год.)

Тема 8. Територіальна громада як суб'єкт місцевого самоврядування (1 год.)

МОДУЛЬ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Тема 5. Організація роботи Президента України (14 год.)

Тема 6. Організація роботи Кабінету Міністрів України, інших органів виконавчої влади (19 год.)

Тема 7. Муніципальне право як галузь національного права України (11 год.)

Тема 8. Територіальна громада як суб'єкт місцевого самоврядування (15 год.)

Тема 9. Органи та посадові особи місцевого самоврядування (10 год.)

Підсумкова тека: диф. залік

6. Методи навчання

Програма передбачає комплексне використання різноманітних методів організації і здійснення навчально-пізнавальної діяльності бакалаврів та методів стимулювання і мотивації їх навчання, що сприяють розвитку творчих засад особистості майбутнього бакалавра права з урахуванням індивідуальних особливостей учасників освітнього процесу й спілкування (зокрема, студенто-центроване, самостійне та проблемно-орієнтоване навчання). З метою формування професійних компетенцій широко впроваджуються інноваційні методи навчання.

Методи, методики та технології: загальнонаукові і спеціальні методи пізнання правових явищ; методики правової оцінки поведінки чи діяльності індивідів і соціальних груп, ідентифікації правової проблеми та її вирішення на основі принципів права; інформаційно-комунікаційні технології.

У програмі передбачаються такі методи навчання:

- словесний метод (лекція, дискусія, співбесіда тощо);
- практичний метод (практичні заняття, робота з нормативно-правовими актами);
- робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, написання реферату);
- самостійна робота.

7. Методи контролю

Оцінювання здійснюється з дотриманням вимог об'єктивності, індивідуального підходу, систематичності і системності, всебічності та професійної спрямованості контролю.

Використовуються такі методи контролю:

- усні форми контрольних заходів (індивідуальне та фронтальне опитування, колоквіуми тощо);
- письмові форми контрольних заходів (термінологічні диктанти, тестування, написання рефератів та доповідей тощо);
- елементи новітніх форм контролю (відповідь за опорним конспектом, опорною схемою або таблицею, виконання аналітичних та практичних завдань тощо);
- практичні форми контрольних заходів (юридичний аналіз ситуації, розробка презентацій з теми тощо).

Відповідно до специфіки фахової підготовки перевага надається усному, письмовому, практичному методу контролю знань, зокрема: усним та письмовим екзаменам, залікам, колоквіумам, шляхом перевірки результатів самостійно виконаних завдань тощо.

8. Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів.

Відповідно до *Стандарту вищої освіти України: перший (бакалаврський) рівень вищої освіти, галузь знань 08 «Право», спеціальність 081 «Право»* (наказом МОН №1379 від 12.12.18 р.) та *Освітньо-професійна програма «Право» з підготовки фахівців за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти* система оцінювання результатів навчання базується на таких основних принципах:

- обґрунтованість – оцінка повинна бути співмірною рівню результатів навчання;
- неупередженість – результати оцінювання мають бути об'єктивними і не залежати від суб'єктивної позиції того, хто оцінює, а критерії та методи оцінювання – єдиними для всіх, хто оцінюється;
- зрозумілість – система оцінювання повинна бути чіткою і абсолютно визначеною наперед як для тих, хто оцінює, так і тих, кого оцінюють;
- корисність – оцінювання повинно позитивно сприйматись тими, кого оцінюють, і бути внеском у здійснення завдань освітньо-професійної програми.

Положення про порядок оцінювання знань студентів при кредитно-трансферній системі організації освітнього процесу в Херсонському державному університеті (наказ ХДУ від 29.03.2016 р. № 218-Д) визначає, що: оцінювання академічних досягнень студентів здійснюється під час міжсесійного (поточного та атестаційного) та семестрового контролю знань студентів.

ЗАГАЛЬНІ КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

5 (відмінно)

Студент в повній мірі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних та письмових відповідей, всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу. Усі практичні завдання виконано в повному обсязі та без помилок.

4 (добре)

Студент достатньо в повній мірі володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, під час усних виступів та письмових відповідей, здебільшого розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу. Під час висвітлення окремих питань не вистачає достатньої глибини відповіді та аргументації, допускає окремі несуттєві неточності та незначні помилки. Правильно виконав більшість практичних завдань.

3 (задовільно)

Студент частково володіє навчальним матеріалом, виявляє базові знання. Під час усних та письмових відповідей викладає його фрагментарно, поверхово, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності, правильно виконав половину практичних завдань.

2 (незадовільно)

Студент недостатньо володіє навчальним матеріалом не в змозі викласти зміст більшості питань теми під час усних виступів та письмових відповідей, допускає при цьому суттєві помилки. Правильно виконав окремі практичні завдання.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ АУДИТОРНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

5 (відмінно)

Студент відмінно володіє теоретичним матеріалом, його відповідь відзначається повторною і вичерпністю знання матеріалу; він виявляє вміння вмотивовувати власне бачення аналізованих питань, покликаючись на думки вчених. При викладі теоретичного матеріалу студент виявляє належний рівень логічності та доказовості, наявність самостійних міркувань і висновків, що свідчить, що він ознайомився з рекомендованою до курсу науковою літературою, а також запропонованою до опрацювання додатковою літературою і використовує здобуту інформацію при висвітленні питання. Теоретичні положення підкріплені конкретними прикладами. Студент уміє застосовувати теоретичні знання на практиці, пов'язуючи його з суміжними темами. Практичні завдання в аудиторії і задані додому виконав повністю. На додаткові запитання викладача відповідає чітко, послідовно, аргументовано. Студент уміє робити самостійні висновки, висловлює гіпотези, дискутує й аргументує, посиляючись на першоджерела.

4 (добре)

Студент знає проблемні питання, відповідь його повна й аргументована, свідчить про міцні знання матеріалу. У викладі використовує різні погляди вчених на обговорювану тему. Студент опрацював рекомендовану до курсу основну літературу, але у викладі матеріалу допускається помилка у визначенні значимості того чи іншого джерела. Чітко відповідає на поставлені викладачем додаткові питання, але не завжди підкріплює відповідь прикладами. Відповідь студента логічна, структурована. Проте допускає деякі неточності у формулювання узагальнень та висновків й у використанні понятійного апарату.

3 (задовільно)

Студент у викладі теоретичного матеріалу допускає деякі неточності, відповідь студента неповна, поверхова, недостатньо аргументована. Студент знає значну частину матеріалу, але ці знання мають не системний характер. На додаткові питання викладача не завжди дає правильну, точну відповідь. Знає стандартні дефініції, основну термінологію теми. У мові викладу трапляються граматичні і стилістичні помилки.

2 (незадовільно)

Студент не володіє знанням матеріалу, допускає неточності і помилки при посиланні на факти і приклади. На додаткові питання відповідає лише частково. Студент не обізнаний з рекомендованою літературою, тому не володіє термінологією і не здатен сформулювати дефініції. Мовлення студента відзначається бідністю, відчувається брак достатнього словникового запасу та відсутність сформованого понятійного апарату.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

5 (відмінно)

Студент повно і всебічно розкриває винесені для самостійного опрацювання питання, вільно оперує поняттями і термінологією, демонструє глибокі знання джерел, має власну думку щодо відповідної теми і може аргументовано її доводити. Усі види практичних завдань правильно виконані та оформлені належним чином.

4 (добре)

Студент розкриває винесені для самостійного опрацювання питання, оперує поняттями і термінологією, демонструє знання джерел, має власну думку щодо відповідної теми, однак не може її довести. Усі види практичних завдань виконані та оформлені

належним чином, проте допущено помилки у виконанні завдань.

3 (задовільно)

Студент розкриває не всі питання, винесені для самостійного опрацювання, невпевнено оперує поняттями і термінологією, демонструє знання більшості джерел. При виконанні практичних завдань припускається помилок, виконані завдання оформлені належним чином, однак деякі завдання не виконані.

2 (незадовільно)

Студент у загальних рисах розкриває питання, винесені для самостійного опрацювання, не розуміє їх сутність, намагається робити висновки, але при цьому припускається помилок, матеріал викладає нелогічно. Виконуються лише окремі завдання, винесені на самостійне опрацювання, не дотримуючись вимог при їх оформленні.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ПРЕЗЕНТАЦІЇ

При оцінці презентації враховуються такі позиції: зміст, розкрито всі аспекти теми, матеріал викладений у доступній формі, слайди розташовані в логічній послідовності, заключний слайд із висновками, бібліографія з перерахуванням всіх використаних ресурсів, елементи оформлення, зміна слайдів, дизайн, анімація: стандартні, установка ефектів при зміні слайдів, графіки, діаграми, малюнки, елементи творчості, оригінальність і винахідливі приклади.

5 (відмінно)

У презентації відображено глибоке розуміння та усвідомлення матеріалу, творчий підхід до поставлених задач. Під час аналізу-інтерпретації зроблені самостійні висновки, аргументація, висловлене власне ставлення до проблеми. Малюнки, звуки, фото, анімації – у кількості, виправданій змістом презентації. Робота виконана творчо і самостійно. Презентація характеризується оригінальністю.

4 (добре)

Презентація має задовольняти всім критеріям нижчого рівня і одному або двом таким: відображає глибокий пошук при дослідженні та застосування навичок мислення високого рівня; показує явне поглиблення та розуміння теми; притягує увагу аудиторії. Проект має чіткі цілі, відповідні темі. Включена інформація добута із різноманітних джерел. Проект корисний не тільки для студентів, які його створили

3 (задовільно)

Проект представляє інформацію структуровано у формі опорного конспекту, зрозуміло для аудиторії. Зроблений акцент на важливих питаннях. Проект сфокусований на темі, але не висвітлює її. Наявна певна організаційна структура, але вона не явна з показу. Можуть бути фактичні помилки чи незрозумілості, але вони не значні.

2 (незадовільно)

Проект здається випадковим, нашвидку зробленим, чи незакінченим. Наявні значні фактичні помилки, незрозумілості та нерозуміння теми. Студент повністю не володіє матеріалом, наявний плагіат.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕФЕРАТУ

Викладене розуміння реферату як цілісного авторського тексту визначає критерії його оцінювання: новизна змісту; обґрунтованість вибору джерел; ступінь розкриття сутності питання; дотримання вимог до оформлення.

Новизна змісту: а) актуальність теми дослідження; б) новизна й самостійність у постановці проблеми, формулювання нового аспекту відомої проблеми у встановленні нових зв'язків (міжпредметних, внутрішньопредметних, інтеграційних); в) уміння працювати з дослідженнями, аналітичною літературою, систематизувати й структурувати матеріал; г) наявність авторської позиції, самостійність оцінок і суджень; д) стильова єдність тексту.

Ступінь розкриття сутності питання: а) відповідність плану темі реферату; б) відповідність змісту й плану реферату; в) повнота й глибина знань з теми; г) обґрунтованість способів і методів роботи з матеріалом; е) уміння узагальнювати, робити висновки, зіставляти різні точки зору по одному питанню (проблемі).

Обґрунтованість вибору джерел: а) оцінка використаної літератури: чи розглянуті найбільш відомі роботи з теми дослідження (у т.ч. журнальні публікації останніх років, останні статистичні дані, довідки й т.д.).

Дотримання вимог до оформлення: а) правильність оформлення посилання на використану літературу, список літератури; б) оцінка грамотності й культури викладу (у т.ч. орфографічної, пунктуаційної, стилістичної культури), володіння термінологією; в) дотримання вимог до обсягу реферату.

5 (відмінно)

Виконані всі вимоги до написання й захисту реферату: позначені проблема й обґрунтована її актуальність, зроблений аналіз різних точок зору на проблему й логічно викладена власна позиція, сформульовані висновки, тема розкрита повністю, витриманий обсяг, дотримані вимоги до зовнішнього оформлення, дані правильні відповіді на додаткові питання

4 (добре)

Виконані всі формальні вимоги до написання й захисту реферату: витриманий обсяг, дотримані вимоги до зовнішнього оформлення. Проблема позначена, але не достатньо обґрунтована її актуальність, зроблений короткий аналіз різних точок зору на проблему й викладена власна позиція, сформульовані висновки, тема розкрита достатньо повно, дані правильні відповіді на додаткові питання, але при цьому допущені деякі недоліки. Не обґрунтовано актуальність проблеми, висновки не чіткі. Наявні певні неточності у викладенні матеріалу. Вимоги щодо оформлення дотримано

3 (задовільно)

Основні вимоги до реферату і його захисту виконані, але при цьому допущені недоліки. Зокрема, є неточності у викладі матеріалу; відсутні логічна послідовність у судженнях; не витриманий обсяг реферату; є недоліки в оформленні; на додаткові питання при захисті дані неповні відповіді

2 (незадовільно)

Тема реферату не розкрита, виявляється істотне незрозуміння проблеми, наявний плагіат.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ДОПОВІДЕЙ

При оцінці відповіді необхідно виділити наступні елементи: актуальність описаної проблеми та реальність запропонованого механізму вирішення даної проблеми; подання власної точки зору (позиції, ставлення) при розкритті проблеми; розкриття проблеми на теоретичному рівні (у порівнянні і з обґрунтуваннями); логіка в аргументації свої точки зору, врахування реальних обставин суспільного життя та власного життєвого досвіду; оригінальність підходу до вирішення проблем; узгодженість в тексті ключових тез та аргументів; несуперечність особистісних суджень.

5 (відмінно)

Відображена світоглядна позиція автора, його погляд на сутність проблеми. Проблема розкрита на теоретичному рівні, у зв'язках і з обґрунтуваннями, з точним і повним використанням фахових термінів і понять у контексті відповіді. Робота логічна, послідовна, композиційно чітка. Дано аргументацію своєї думки з опорою на факти громадського життя або особистий досвід.

4 (добре)

Представлено власну точку зору (позицію, ставлення) при розкритті проблеми. Проблема розкрита на теоретичному рівні, з обґрунтуваннями, з достатнім використанням фахових термінів і понять у контексті відповіді. Власна думка аргументована фактами громадського життя або особистим досвідом.

3 (задовільно)

Проблема розкрита при формальному використанні фахових термінів. Власна думка не достатньо аргументована фактами громадського життя або власним досвідом.

2 (незадовільно)

Тема реферату не розкрита, виявляється істотне незрозуміння проблеми, наявний плагіат.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ЗАВДАННЯ, ЯК ВИДУ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

5 (відмінно)

Завдання виконано в повному обсязі та студентом самостійно. Навчально-інформаційні уміння студента виражаються у роботі з підручником, володінні різними способами читання, складанню плану, підготовці рецензії та/або конспекту, вмінню користуватися бібліотекою, здійснювати спостереження, експеримент тощо. Навчально-інтелектуальні уміння студента під час виконання індивідуального завдання виражаються у визначенні понять, аналізі, синтезу, порівнянні, класифікації, систематизації, узагальненні, абстрагуванні, вмінні відповідати на запитання, виконувати творчі завдання тощо. Вміння застосовувати на практиці набуті знання виражаються у володінні умінням творчо-пошукової діяльності.

4 (добре)

Завдання виконано в неповному обсязі. Індивідуальне завдання студент виконав за консультацією викладача. Навчально-інформаційні уміння студента виражаються у роботі з підручником, володінні різними способами читання, складанню плану, підготовці рецензії та/або конспекту, вмінню користуватися бібліотекою. Навчально-інтелектуальні уміння студента під час виконання індивідуального завдання виражаються у визначенні

понять, аналізі, синтезу, порівнянні, класифікації, систематизації, узагальненні, вмінні відповідати на запитання. Студент демонструє вміння застосовувати на практиці набуті знання у стандартних практичних ситуаціях.

3 (задовільно)

Завдання виконано в фрагментарно. Індивідуальне завдання студент виконав за консультацією викладача. Навчально-інформаційні уміння студента виражаються у роботі з підручником, підготовці конспекту, вмінню користуватися бібліотекою. Навчально-інтелектуальні уміння студента під час виконання індивідуального завдання виражаються у визначенні понять, аналізі, класифікації, вмінні частково відповідати на запитання. Студент демонструє уміння вибирати відомі способи дій для виконання фахових завдань та здійснювати первинну обробку навчальної інформації без подальшого її аналізу.

2 (незадовільно)

Виконано окремі елементи індивідуального завдання. Рівень самостійності студента дуже низький. Навчально-інформаційні уміння студента виражаються лише у роботі з підручником. Навчально-інтелектуальні уміння студента під час виконання індивідуального завдання виражаються у частковому визначенні понять та здатності на побутовому рівні відповідати на запитання. Студент має низький рівень сформованості фахових методичних вмінь, або не демонструє його взагалі.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ОБОВ'ЯЗКОВИХ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

Зараховано

Обов'язкова контрольна робота студентів заочної форми навчання вважається зарахованою у випадку, якщо її зміст та оформлення відповідаю наступних критеріям: відповідність основних положень роботи НПА; змістовність і конкретність викладення; достатня повнота викладення питання, тобто повністю розкрито явище або елементи досліджуваного процесу, розглянуто всі сторони проблеми; завершеність викладення кожної думки; виключення повторів; юридична грамотність; оформлення контрольної роботи відповідно до вимог; продемонстровано знання положень основної та допоміжної літератури, робота виконана відповідно до визначеного варіанту, правильно виконано практичне завдання.

Не зараховано

Обов'язкова контрольна робота студентів заочної форми навчання вважається не зарахованою у випадку, якщо її зміст та оформлення допускають наступні помилки: робота виконана не відповідно до визначеного варіанту, оформлено з суттєвим порушенням вимог щодо оформлення, зміст завдання розкрито фрагментарно, не виконано, або неправильно виконано практичне завдання, відсутні в тексті посилання та список використаних джерел.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ (приклад)

Час виконання 80 хвилин

Структура тесту

Тест складається з **30 завдань**, за які студент може набрати 45 тестових балів (кожна правильна відповідь оцінюється в 1,5 бали).

За умови успішного розв'язання тестових завдань, студент може набрати від 23 до 46 тестових балів. Студентів, який набрав від 1 до 22 тестових балів, тест не зараховується.

Загальні критерії оцінювання тестових завдань

Оцінка «відмінно» – студент дав не менше 90% правильних відповідей.

Оцінка «добре» – студент дав не менше 70% правильних відповідей.

Оцінка «задовільно» – студент дав не менше 50% правильних відповідей.

Оцінка «незадовільно» – студент дав менше 50% правильних відповідей.

Тестовий бал	Бал за 100-бальною шкалою оцінювання	Оцінка за шкалою ХДУ	Тестовий бал	Бал за 100-бальною шкалою оцінювання	Оцінка за шкалою ХДУ
45	100	А відмінно	22	59	FX незадовільно
44	97		21	56	
43	95		20	52	
42	91		19	49	
41	89	В добре	18	45	
40	86		17	42	
39	84		16	38	
38	82		15	35	
37	80	С добре	14	34	F незадовільно
36	78		13	29	
35	76		12	26	
34	74		11	23	
33	72	D задовільно	10	21	
32	71		9	19	
31	69		8	17	
30	67		7	15	
29	67	Е задовільно	6	13	
28	65		5	10	
27	64		4	8	
26	63		3	6	
25	62		2	4	
24	61		1	2	
23	60		0	1	

**КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ
НА ДИФЕРЕНЦІЙНОМУ ЗАЛІКУ/ ЕКЗАМЕНУ**

<u>5 Відмінно А</u> <u>90-100 б</u>	Зміст курсу засвоєний в повній мірі. Студент має системні, повні, ґрунтовні знання відповідно до вимог навчальної програми, вміє вільно та самостійно викласти зміст всіх питань програми навчальної дисципліни, розуміє її значення для своєї професійної підготовки й усвідомлено використовує їх на практиці. Студенту властивий високий (творчий) рівень компетентності, він уміє самостійно аналізувати, оцінювати, узагальнювати вивчений матеріал, добирати джерела інформації та користуватися ними. Відповідь студента є повною, логічно обґрунтованою, з правильним використанням наукових термінів. Письмові завдання виконані цілком, відповідь обґрунтована й правильно оформлена..
<u>4 Добре В</u> <u>82-89 б</u>	Теоретичний зміст курсу засвоєний цілком, необхідні практичні навички роботи із вивченим матеріалом сформовані, усі передбачені навчальною програмою завдання виконані переважно якісно. Студент добре опанував вивчений матеріал, уміє застосовувати знання в стандартних ситуаціях, аналізувати й систематизувати інформацію. Студент уміє дати ґрунтовну відповідь на поставлене запитання, володіє понятійним апаратом, характеризується достатнім рівнем компетентності. Студент самостійним виправляє допущені помилки, кількість яких є незначною. Письмові завдання виконані цілком, але допущенні незначні неточності в оформленні.
<u>4 Добре С</u> <u>74-81 б</u>	Теоретичний зміст курсу здебільшого засвоєний. Необхідні практичні навички роботи з вивченим матеріалом сформовані на достатньому рівні. Усі передбачені навчальною програмою завдання виконані в повному обсязі, з незначними помилками. Студент уміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, загалом самостійно застосовувати її на практиці, і виправляти помилки, добирати аргументи. Відповіді на запитання є логічними, аргументованими, хоч і мають неточності, зокрема, кілька суттєвих помилок. Письмові завдання виконані в повному обсязі, однак допущено низку неточностей в оформленні.
<u>3 Задовільно D</u> <u>64-73 б</u>	Теоретичний зміст курсу засвоєний частково. Необхідні практичні навички роботи із вивченим матеріалом сформовані на базовому рівні. Студент загалом правильно відтворює навчальний матеріал, знає основні теорії і факти, уміє наводити власні приклади на підтвердження певних думок, робити окремі висновки. Виявляє середній рівень компетентності. Більшість робіт, передбачених програмою, виконано частково, деякі з фактичними та змістовними помилками.
<u>3 Задовільно E</u> <u>60-63 б</u>	Теоретичний зміст курсу засвоєний лише частково. Деякі практичні навички не сформовані. Студент виявляє поверхневі знання базового матеріалу, значну частину якого відтворює на репродуктивному рівні. Відповідь є недостатньо осмисленою. Уміє застосовувати знання для виконання завдання за зразком. Більшість передбачених програмою навчальних завдань не виконано або якість їх виконання недостатня.
<u>2 Незадовільно</u> <u>FX</u> <u>35-59 б</u>	Теоретичний зміст курсу засвоєний лише фрагментарно. Необхідні практичні навички не сформовані. Студент не знає базового матеріалу, не володіє понятійним апаратом. Відзначається низьким рівнем компетентності.

	Більшість передбачених програмою навчальних завдань не виконано або якість їх виконання мінімальна. За додаткової самостійної роботи над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання завдань. Письмові завдання не виконані або виконані з принциповими помилками у змісті та оформленні.
<u>2 Незадовільно</u> <u>Е</u> <u>1-34 б</u>	Теоретичний зміст курсу не засвоєний. Необхідні практичні навички роботи не сформовані, необхідні знання не виконані або мають грубі помилки. Студент володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнавання й відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів. Необхідна подальша робота (зокрема повторне вивчення курсу).

**Таблиця переведення оцінок з національної системи оцінювання
в 100-бальну при застосуванні середнього балу поточного, атестаційного і
семестрового контролю**

Національна система та система ECTS	Середній бал	100-бальна система	Залік	Національна система та система ECTS	Середній бал	100-бальна система	Залік
Відмінно А	5,0	- 100 б.	Зарахова но	Задовільно Е	2,9	- 60 б.	Не зараховано
	4,9	- 97 б.			2,8	- 60 б.	
	4,8	- 93 б.		Незадовільно FX	2,7	- 59 б.	
	4,7	- 90 б.			2,6	- 56 б.	
Добре В	4,6	- 89 б.			2,5	- 52 б.	
	4,5	- 87 б.			2,4	- 49 б.	
	4,4	- 85 б.			2,3	- 45 б.	
	4,3	- 83 б.			2,2	- 42 б.	
Добре С	4,2	- 81 б.			2,1	- 38 б.	
	4,1	- 80 б.			2,0	- 35 б.	
	4,0	- 78 б.		Незадовільно F	1,9	- 34 б.	
	3,9	- 76 б.			1,8	- 29 б.	
Задовільно D	3,8	- 74 б.			1,7	- 23 б.	
	3,7	- 73 б.			1,6	- 18 б.	
	3,6	- 71 б.			1,5	- 13 б.	
	3,5	- 69 б.			1,4	- 8 б.	
	3,4	- 67 б.			1,3	- 4 б.	
Задовільно Е	3,3	- 64 б.			1,2	- 3 б.	
	3,2	- 63 б.			1,1	- 2 б.	
	3,1	- 62 б.			1	- 1 б.	
	3,0	- 61 б.					

Оцінка з дисципліни за семестр, що виставляється у «Відомість обліку успішності», складається з урахуванням результатів поточного, атестаційного й семестрового контролю і оформлюється: за національною системою, за 100-бальною шкалою та за шкалою ECTS

100-бальна система	оцінка ECTS	оцінка за національною системою	
		екзамен, диференційований залік	залік
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

9. Рекомендована література

Базова

1. Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні: Підручник для студентів вищих навчальних закладів / За ред. С. Г. Серьогіної. - Х.: Право, 2005. - 256 с.
2. Державна регіональна політика і регіональний розвиток: сучасні реалії України та європейський досвід [Текст] : [монографія] / Олена Бабінова ; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. - К. : Фенікс, 2011. - 269 с.
3. Журавський В.С., Серьогін В.О., Ярмиш О.Н. Державне будівництво та місцеве самоврядування в Україні: Підручник для студ. вищ. навч. закл. — К.: Концерн “Видавничий дім “Ін Юре”, 2004. - 672 с.
4. Європейський досвід удосконалення місцевого самоврядування [Текст] : [наук. доп.] / [канд. юрид. наук., доц. І. І. Бодрова, д-р юрид. наук, проф. П. М. Любченко] ; Нац. акад. прав. наук України, НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування. - Х. : Оберіг, 2012. - 61 с.
5. Конституція України №254к/96-ВР від 28.06.1996 р.
6. Колодій А. М., Олійник А. Ю. Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні: Підручник. - 2-е вид., перероб і доп. — К.: Юрінком Інтер, 2007. - 502 с
7. Міжмуніципальне співробітництво [Текст] : навч. посіб. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України ; [уклад.: Вакуленко В.М. та ін.]. - К. : Фенікс, 2012. - 390 с.
8. Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні: підручник / І. І. Бодрова, С. В. Болдирєв, В. О. Величко, П. М. Любченко, О. Ю. Лялюк; ред.: С. Г. Серьогіна; МОНМС України, Нац. ун-т "Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого". - 2-ге вид., переробл. та доповн. - Х. : Право, 2011. - 360 с.

Допоміжна

1. Грищук М.В. Нариси історії місцевого самоврядування України [Текст] / М. В. Грищук ; Національний ун-т "Острозька академія". - Острог : [б.в.], 2003. - 159 с. - Бібліогр.: с. 56-59
2. Григоренко А.О. Шляхи удосконалення статусу народного депутата України // Держава і право: Зб. наук. праць. — Випуск 18. — К.: Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького НАН України, 2002. — С.126-130.
3. Європейська система місцевого і регіонального самоврядування та Україна [Текст] : монографія / Н. В. Камінська ; Нац. акад. внутр. справ, Київ. ун-т туризму, економіки і права. - К. : [б. в.], 2012. - 405 с.
4. Європейські стандарти врядування на регіональному рівні [Текст] : монографія / Т. М. Безверхнюк [и др.] ; Національна академія держ. управління при Президентові України, Одеський регіональний ін-т держ. управління. - О. : Видавництво ОРІДУ НАДУ, 2008. - 326 с.
5. Журавський В.С. Парламентаризм в Україні та європейський досвід // Держава і право: Зб. наук. праць. — Випуск 11. — К.: Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького НАН України, 2001. — С.101-107.
6. Карпачова Н.І. Уповноважений Верховної Ради України з прав людини — українська модель омбудсмана // Державотворення і правотворення в Україні: досвід, проблеми, перспективи / За ред. Ю.С.Шемшученка: Монографія. — К.: Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького, 2001. - С.278-292.
7. Кривенко Л. Законодавча влада в системі державної влади // Вісник Академії правових наук України. — 2001. - №1. — С.58-71.
8. Кушніренко О.Г., Слінько Т.М. Комітети Верховної Ради України і проблеми підвищення ефективності їх діяльності // Проблеми законності: Респ. міжвідом. наук. зб. — Харків: Нац. юрид. акад. України, 2000. —№42. — С.36—41.
9. Погорілко В.Ф., Ставнійчук М.І., Федоренко Г.О. Український парламентаризм // Державотворення і правотворення в Україні: досвід, проблеми, перспективи / За ред.

Ю.С.Шемшученка: Монографія. – К.: Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького, 2001. – С.51-112.

10. Проблеми функціонування місцевих рад та їх виконавчих органів : монографія / В. Я. Тацій, Ю. М. Тодика, І. І. Бодрова, С. В.Болдирєв, П. М. Любченко, С. Г. Серьогіна, К. Є. Соляник. - Х. : Право, 2009. - 539 с.

11. Проблеми реформування місцевого самоврядування України в контексті наближення до європейських стандартів [Текст] : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Харків, 28 жовтня 2009 р. / Координатор проєктів ОБСЄ в Україні, Акад. прав. наук України, НДІ держ. буд-ва та місцевого самоврядування, Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого ; ред. кол. Ю. П. Битяк [та ін.] - Х. : НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування, 2009. - 223 с.

12. Шляхи формування та розвитку самодостатніх суб'єктів муніципального руху: європейські виміри та орієнтири [Текст] : кол. моногр. / [О. М. Кондрашов та ін.] ; за заг. ред. д. держ. упр. О. М. Кондрашова ; Акад. муніцип. упр. - Миколаїв : Ємельянова Т. В. [вид.], 2013. - 351 с.

10. Інформаційні ресурси

Бібліотечний фонд ХДУ:

Бази даних власної генерації, що мають постійний безкоштовний повнотекстовий доступ в мережі Інтернет (відкритий доступ):

- Електронний каталог **eLibrary** (<http://elibrary.kspu.edu/>);
- Електронний архів-репозитарій наукових публікацій працівників та студентів Херсонського державного університету **eKhSUIR** (<http://ekhsuir.kspu.edu/>).

Доступ в локальній мережі університету з усіх IP – адрес:

- **Web of Science** (<http://www.kspu.edu/About/DepartmentAndServices/Library.aspx>);
- **Scopus**
(<http://www.kspu.edu/About/DepartmentAndServices/Library.aspx>);
- **Springer Link** (<http://www.kspu.edu/About/DepartmentAndServices/Library.aspx>).

Організація доступу до відкритих інформаційних ресурсів (корисні посилання на Web-сторінці Наукової бібліотеки).

- **Українські журнали в SCOPUS та Web of Science**
(<http://www.kspu.edu/About/DepartmentAndServices/Library/2013Academics/2013UJSc.aspx>)
- **Іноземні електронні ресурси вільного доступу**
(<http://www.kspu.edu/About/DepartmentAndServices/Library/2013Academics/2016FreeAccess.aspx>)
- **Фахові періодичні видання**
http://www.kspu.edu/About/DepartmentAndServices/Library/Info_2017/2017_Periodika.aspx
- **Українські Інтернет-ресурси**
http://www.kspu.edu/About/DepartmentAndServices/Library/Info_2017/2017_link.aspx